

Народна банка на Република Северна Македонија

СТРАТЕГИСКИ ПЛАН 2022-2024

„Централна банка којашто со флексибилни, соодветно осмислени и навремени одлуки, во време на брзи промени и дигитална трансформација, придонесува за повисок животен стандард на граѓаните преку создавање амбиент на одржлив и инклузивен економски развој.“

јуни 2021 година

Содржина

Обраќање на гувернерот	1
I. Општи одредби	3
II. Мандат и надлежности	3
III. Научени лекции и стекнати искуства од остварувањето на Стратегискиот план 2020 – 2022	4
IV. Анализа на окружувањето	5
1. Надворешно окружување	5
2. Внатрешна состојба во Народната банка	6
V. Стратегиски цели на Народната банка на Република Северна Македонија	6
Институционален капацитет	7
Стратегиска цел 1 – Унапредување на инфраструктурата за водење на монетарната политика	8
Стратегиска цел 2 – Задржување и натамошно јакнење на стабилноста и отпорноста на банкарскиот систем	9
Стратегиска цел 3 - Поддршка на населението и корпоративниот сектор преку развој на сигурни, иновативни и ефикасни платни системи	10
Стратегиска цел 4 – Унапредување на инвестициската политика и обезбедување оптимален поврат на девизните резерви согласно со принципите на сигурност и ликвидност	11
Стратегиска цел 5 - Приспособување кон стандардите на Европскиот систем на централни банки	12
Стратегиска цел 6 - Зголемена транспарентност и отчетност	13
Стратегиска цел 7 – Финансиска едукација и инклузија	14
Стратегиска цел 8 – Зголемена свесност за климатските промени и придонес за зелена одржлива економија	15
Стратегиска цел 9 – Зајакнување на управувањето со ризиците на ниво на Народната банка	15
VI. Преодни и завршни одредби	17

Обраќање на гувернерот

На секои три години, Народната банка на Република Северна Македонија носи Стратегиски план, којшто претставува среднорочна рамка согласно со која ги остваруваме нашите активности. Дефинирањето на Стратегискиот план е можност да погледнеме наназад и да го видиме постигнатото, а истовремено да се фокусираме на новите предизвици и можности коишто стојат пред нас.

За да ги осознаеме предизвиците, направивме анализа на окружувањето, оцена на тековната состојба во Народната банка и земајќи ги предвид научените лекции од минатото создадовме Стратегиски план којшто е клуч за остварување на нашата визија. Идејата за иновации и стремежот да се биде модерна и флексибилна банка во чекор со брзите промени на технологијата и дигитализацијата се главни постулати на овој стратегиски план.

Мотото на овој стратегиски план е: „централна банка којашто со флексибилни, соодветно осмислени и навремени одлуки, во време на брзи промени и дигитална трансформација, придонесува за повисок животен стандард на граѓаните преку создавање амбиент на одржлив и инклузивен економски развој“. Преку него ја остваруваме нашата визија, а тоа е да бидеме препознаени како *независна, одговорна, професионална, иновативна и транспарентна институција, којашто ужива висока доверба и кредибилитет во јавноста.*

Преку стратегиските цели се фокусираме на најважните области на работењето на Народната банка. Оваа година, направивме рedefинирање, приспособувајќи се кон динамичното окружување и кон новите предизвици. Во планот се вградени традиционалните цели поврзани со спроведувањето на монетарната политика, стабилноста на банкарскиот систем, непреченото функционирање на платните системи, управувањето со девизните резерви, но со ставање акцент на предизвиците и на новите трендови коишто ќе бидат присутни во овие сфери во следните три години.

Гувернер и претседавач на Советот на Народната банка на Република Северна Македонија
д-р Анита Ангеловска-Бежоска

A handwritten signature in black ink, which appears to be the name 'Anita' followed by a stylized surname.

Истовремено, во изминатиот период, следејќи ги динамичните промени во окружувањето, визионерски ги идентификувавме и сегментите на коишто треба да им се посвети посебно внимание и во коишто треба како централна банка да вложиме дополнителни ресурси и енергија. Сето ова е со цел проактивно да придонесеме за одржлив и инклузивен раст на македонската економија, истовремено обезбедувајќи и поддршка на транзицијата кон дигитална економија. Оттаму, фокусот е ставен на финансиската едукација и инклузија со оглед на важноста на зголемувањето на сознанијата за предностите од користењето различни финансиски услуги во време на технолошки иновации, како и зголемена свесност за ризиците, што во крајна линија би обезбедило поголема вклученост на населението и малите претпријатија во финансиските текови и олеснет пристап до финансии. Воедно, ја развиваме и свесноста за климатските промени, како една од најголемите глобални закани и како општествено одговорна институција, наша посебно издвоена стратегиска цел е давањето придонес кон создавањето „зелена“ и одржлива економија, што во крајна линија би обезбедило унапредување на квалитетот на животот на граѓаните и подобрување на нивниот животен стандард.

За крај, сакам да истакнам дека подготовката на стратегиски план е креативен и инклузивен процес, во којшто сите заедно ги дефинираме стратегиските цели, коишто се одраз на нашата мисија, визија и вредности и коишто ќе овозможат успешно исполнување на нашиот мандат и надлежности. Во целиот овој процес, како и досега ќе се потпираме на нашите темелни вредности – квалитет, интегритет, лојалност, транспарентност, лидерство, иновативност, флексибилност, професионализам и тимски дух.

Врз основа на член 47 став 1 точка 9 од Законот за Народната банка на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.110/21) и член 12 и 16 од Правилникот за стратегиско и оперативно планирање, Пр. бр. 02-15/I-1/2016 од 28 јануари 2016 година и Пр. бр.02-15/VI-1/2020 од 28 април 2020 година, Советот на Народната банка на Република Северна Македонија донесе

Стратегиски план на Народната банка на Република Северна Македонија за периодот 2022 – 2024 година

I. Општи одредби

Стратегискиот план на Народната банка на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) се утврдува врз основа на **мисијата, визијата и организациските вредности** на Народната банка, во зависност од макроекономското окружување и клучните предизвици и ги содржи **основните стратегиски цели** за наредниот тригодишен период. Стратегискиот план претставува основа за подготовка на Програмата за работа, со кои се утврдуваат годишните програми за остварување на стратегиските цели.

МИСИЈА

Со исполнувањето на својот мандат и надлежности придонесува кон одржување на ценовната и финансиската стабилност за одржлив и инклузивен економски развој и повисок животен стандард на граѓаните. Придонесува кон одржување стабилен, конкурентен и пазарно ориентиран финансиски систем отпорен и флексибилен на брзите промени од окружувањето, којшто функционира во најдобар интерес за потрошувачите и целокупната економија.

ВИЗИЈА

Визијата на Народната банка е да биде препознаена како независна, одговорна, професионална, иновативна и транспарентна институција којашто ужива висока доверба и кредибилитет во јавноста.

ВРЕДНОСТИ

Народната банка работи согласно со следниве принципи и вредности: квалитет, интегритет, лојалност, транспарентност, лидерство, иновативност, флексибилност, професионализам и тимски дух.

II. Мандат и надлежности

1. Основна **законска цел** на Народната банка е постигнување и одржување на ценовната стабилност. Друга цел, подредена на основната цел, е таа да придонесува кон одржување стабилен, конкурентен и пазарно ориентиран финансиски систем, додека третата цел е поддршка на општата економската политика без да се загрози остварувањето на основната цел и во согласност со принципот на отворена пазарна економија со слободна конкуренција.

2. Народната банка е задолжена за повеќе законски **задачи**, при што издвојуваме дел од нив:

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

- ❖ Монетарна политика, девизен курс и девизни резерви
- ❖ Финансиска стабилност и супервизија
- ❖ Регулатива
- ❖ Платен систем
- ❖ Издавање и управување со книжните и кованите пари
- ❖ Економски истражувања и статистика
- ❖ Надзор над примената на прописите за девизното работење, менувачкото работење, вршењето услуги на брз трансфер на пари, системите за спречување на перење пари и заштита на потрошувачите, во согласност со овој или друг закон
- ❖ Организира тргување и порамнување хартии од вредност на пазарите преку шалтер
- ❖ Фискален агент на Владата на Република Северна Македонија
- ❖ Учествува во меѓународни институции и организации
- ❖ Други активности поврзани со извршувањето на задачите

III. Научени лекции и стекнати искуства од остварувањето на Стратегискиот план 2020 – 2022

Искуствата од досегашното спроведување на Стратегискиот план за периодот 2020 – 2022 година покажаа дека Народната банка и во време на силен глобален предизвик, како што е глобалната здравствена пандемија, успешно ги оствари законските цели и задачи коишто се од значаен придонес за постигнување на севкупната макроекономска стабилност. Воедно, носејќи соодветни и навремени мерки и одлуки од доменот на монетарната и финансиската сфера, Народната банка ѝ овозможи поддршка на македонската економија во справувањето со економските последици од пандемијата. Во тој контекст, заради ублажување на потенцијалните ефекти врз економијата предизвикани од здравствената криза, Народната банка донесе повеќе одлуки и мерки во согласност со своите надлежности за одржување на монетарната и финансиската стабилност, како и за подобрување на целокупниот амбиент за работа на компаниите и поддршка на македонската економија.

Остварувањето на предвидените стратегиски цели, согласно со Извештајот за остварувањето на програмските активности за 2020 година, укажа дека најголемиот потенцијал на Народната банка се вработените. Поголемиот број активности беа остварени, и покрај пандемијата од ковид-19, со што се потврдува институционалниот капацитет, професионалноста, стручноста, посветеноста и подготвеноста на вработените, како и способностите на раководниот тим. Постојаното вложување во континуираната едукација на вработените во Народната банка не само што ја поттикнува нивната иновативност и креативност, туку овозможува и поефикасно извршување на тековните стратегиски цели и следење на глобалните светски трендови во доменот на монетарната и финансиската сфера и платните системи и нивно навремено вградување во стратегиските цели за следниот тригодишен период.

Покрај капацитетот на вработените, од голема важност е и холистичкиот и приспособлив пристап во работењето на Народната банка. Имено, од кризните епизоди извлековме поука дека секоја нова криза е поразлична од претходната. Монетарната политика сè повеќе се темели на неконвенционални монетарни инструменти, додека

финансискиот систем постојано се менува и станува сè покомплексен. Ваквите трендови упатуваат дека водењето на монетарната политика треба да биде флексибилно, конзистентно и со макропрудентната политика, а употребата на неконвенционалните инструменти треба да се заснова на иновативен и целен пристап, приспособен на конкретните околности. Воедно, од особено значење е и комуникацијата на централната банка со јавноста, како начин преку којшто се делува врз очекувањата и однесувањето на економските субјекти, што е важно за ефикасен пренос на монетарните сигнали.

IV. Анализа на окружувањето

1. Надворешно окружување

Народната банка на Република Северна Македонија, од почетокот на своето постоење досега, преку соодветно осмислување и навремено спроведување на монетарната и финансиската политика е активен двигател на процесите во македонската економија на патот кон остварувањето економски раст и поддржување на развојот. Тоа го постигнува и преку постојаното инвестирање во капацитетот на вработените и со следење на најновите и највисоки стандарди, како и на најдобрите практики во централнобанкарското работење.

Во време на забрзани промени на глобалната сцена, како резултат на процесите на глобализација, дигитализација, иновација, климатските промени и глобална здравствена пандемија, улогата, функциите и активностите на централната банка постојано еволуираат. Во таа смисла, Народната банка треба да се приспособува и во остварувањето на своите цели треба да ги земе предвид и промените во општеството, домашната економија и трендовите во глобалната економија. Во моментот, промените во надворешното и домашното окружување се одвиваат побрзо отколку порано, што наметнува потреба за нивно навремено препознавање и соодветно приспособување во работењето.

Процесите коишто во голема мера ја дефинираат и влијаат врз „новата“ улога на една модерна централна банка се:

Глобализацијата. Сè поинтегрираната глобална економија е процес што е придвижуван од техничко-технолошкиот напредок и секојдневните иновации, од една страна, и зголемената либерализација на трговијата и пазарите на капитал, од друга страна.

Технолошкиот напредок и иновации. Изминатиот период се карактеризира со наплив на технолошки промени и иновации, како интернет, е-трговија, мобилни телефони, вештачка интелигенција и обемни податоци (англ.: Big Data), коишто со брзо темпо ја преобликуваат глобалната економија. Во финансискиот сектор, новите финтек-компани им конкурираат на традиционалните деловни модели на банкарство и обезбедуваат покомплексни услуги од системи за плаќање, до заштеди, заеми, управување со ризици и финансиски совети.

Финтек-индустријата постепено го освојува финансискиот сектор. Информациските технологии можат да имаат важни влијанија, во смисла на зголемување на конкуренцијата и рedefинирање на односот помеѓу потрошувачите и давателите на финансиски услуги, поттикнување на ефикасноста, подобра финансиска инклузија и подобрувања на квалитетот преку понуда на услуги приспособени кон потребите на потрошувачот.

Е-трговијата во Република Северна Македонија во последните неколку години е во подем, што е овозможено од забрзаното навлегување на интернетот и напредокот во дигитализацијата. Е-трговијата овозможува нов пристап и начин на спроведување на комерцијалните трансакции и има потенцијал да стане глобален двигател на растот и економскиот развој. За да се искористат во целост придобивките од е-трговијата, потребна е поголема понуда на иновативни платежни решенија од страна на постојните и новите даватели на платежни услуги коишто ќе овозможат извршување брзи, ефикасни и сигурни плаќања за купувањата преку интернет. Притоа, новата регулативна рамка во платежната сфера би дала значаен придонес кон збогатување на начините за иницирање на плаќањата за комерцијалните трансакции склучени преку интернет.

Надворешни шокови (економски кризи, пандемии, климатски промени). Остварувањето на целите и задачите во услови на динамично и неизвесно надворешно и внатрешно окружување, особено во периодот на економско заздравување од пандемијата ковид-19, наметнува потреба од редовно следење на движењата, постојано осовременување на алатките и пристапите за оценка на ризиците, зајакнување на капацитетот за проектирање и натамошна флексибилност на политиките.

2. Внатрешна состојба во Народната банка

Анализата на внатрешното окружувањето укажува на потребата за промени во начинот на извршувањето на задачите во Народната банка, условени од брзите технолошки промени и досегашните научени лекции и искуство. Тие промени и предизвици се однесуваат на:

- ❖ Потреба за висок степен на меѓусебна интеракција на вработените и интердисциплинарни тимови;
- ❖ Поголема автоматизација на процесите поради промените во технологијата.
- ❖ Зголемување на знаењата и способностите;
- ❖ Потреба за привлекување специјалисти како резултат на новите трендови во банкарството, односно финансискиот сектор;
- ❖ Привлекување и задржување на ИТ-специјалистите.

V. Стратегиски цели на Народната банка на Република Северна Македонија

Стратегискиот план на Народната банка за периодот 2022 – 2024 година е под мотото: *централна банка којашто со флексибилни, соодветно осмислени и навремени одлуки, во време на брзи промени и дигитална трансформација, придонесува за повисок животен стандард на граѓаните преку создавање амбиент на одржлив и инклузивен економски развој.* Во таа смисла, целта на новиот Стратегиски план на Народната банка на Република Северна Македонија е да се зајакнуваат и понатаму основите на монетарниот, финансискиот и платниот систем, што ќе помогне во создавањето стабилни услови за одржлив и инклузивен раст на македонската економија, а истовремено ќе овозможи и поддршка на транзицијата кон дигитална економија во услови на неизвесно и сложено окружување.

Народната банка тежнее кон квалитетно и ефикасно исполнување на својата мисија и се грижи за постојано зголемување на својата репутација, а со тоа и зајакнување на довербата кај граѓаните и останатите засегнати страни (англ.: stakeholders). Во тој контекст, постојано настојува кон унапредување на квалитетот на процесот на стратегиското планирање, со оглед на неговата важна улога за успешното остварувањето на мисијата и визијата на Народната банка. Стратегискиот план за

периодот 2022-2024 година е одговор на повеќето клучни предизвици коишто произлегуваат од анализата на окружувањето.

Остварувањето на својата визија и мисија во рамките на својот мандат и надлежности во наредниот тригодишен период ќе биде насочено преку следниве **стратегиски цели**:

СЦ1	Унапредување на инфраструктурата за водење на монетарната политика
СЦ2	Задржување и натамошно јакнење на стабилноста и отпорноста на банкарскиот систем
СЦ3	Поддршка на населението и корпоративниот сектор преку развивање сигурни, иновативни и ефикасни платни системи
СЦ4	Унапредување на инвестициската политика и обезбедување оптимален поврат на девизните резерви согласно со принципите на сигурност и ликвидност
СЦ5	Приспособување кон стандардите на Европскиот систем на централни банки
СЦ6	Зголемена транспарентност и отчетност
СЦ7	Финансиска едукација и инклузија
СЦ8	Зголемена свесност за климатските промени и придонес за зелена одржлива економија
СЦ9	Зајакнување на управувањето со ризиците на ниво на Народната банка

Институционален капацитет

Народната банка и понатаму ќе го темели остварувањето на стратегиските цели на своите институционални капацитети коишто се клучни во остварувањето на стратегиските цели, и тоа:

Интегритет и доверба во националната парична единица	Народната банка како единствена емисиона банка и понатаму ќе го одржува интегритетот и довербата во националната парична единица преку ефикасно функционирање на системот на снабдување со готовина и обезбедување стандарден квалитет на книжните и кованите пари во оптек.
Човечки ресурси	Натамошен развој на современ и компетентен човечки потенцијал, флексибилен на брзите промени во окружувањето. Изработка на стратегија за управување со човечките ресурси за да се обезбеди оптимален број вработени во квалитативна и квантитативна смисла, коишто ќе овозможат остварување на стратегиските цели, како и приспособување кон потребите на Народната банка.
Информатички систем	Одржување стабилен информатички систем и негова постојана надградба во услови на постојана интензивна промена на информатичката технологија. Воведување дигитална трансформација заради поедноставување на внатрешните процеси и зголемување на ефикасноста и продуктивноста.
Статистички податоци	Обезбедување квалитетни, навремени и лесно достапни статистички податоци. Понатамошна миграција на податоците кон поразвиени статистички платформи, преку изградба на единствен статистички склад на податоци и примена на современи и ефикасни алатки при подготовката на статистичките податоци. Унапредување на процесот на управување со статистички податоци којшто треба да овозможи поголема конзистентност на статистичките податоци и ефикасност на процесот на нивна изработка. За таа цел е и воспоставувањето систем на интегрирано известување согласно со потребите на информацискиот систем на Народната банка за извршување на нејзините цели и задачи.
Истражувачка дејност	Развој на истражувачката дејност во областите коишто се од клучно значење за ефикасно остварување на целите на Народната банка и сè поголема употреба на детални бази со микроподатоци, како и на податочни складови т.н. бази на обемни податоци (англ. Big data) во истражувачкиот процес. Натамошен развој на економетриски алатки, како основа за натамошно унапредување на истражувањата.

Стратегиска цел 1 – Унапредување на инфраструктурата за водење на монетарната политика

Спроведувањето на монетарната политика се соочува со голем број предизвици, во услови на забрзани процеси на глобализација, дигитализација и иновации. Овие процеси делуваат врз структурата на економијата, однесувањето на економските субјекти и нивните одлуки, а со тоа и врз трансмисијскиот механизам на монетарната политика. Карактеристиките на македонската економија, којашто поминува низ процес на структурни реформи, засилена трговска и финансиска интеграција, а истовремено и сè поголемото значење на климатските промени наметнуваат потреба од фокусирање на анализите и истражувањата, преку коишто ќе можат да се оценат ефектите од овие промени и коишто помагаат во водењето на соодветни политики.

Пандемијата на ковид-19, исто така, може на трајна основа да го промени однесувањето на субјектите и да ги забави или да ги забрза процесите на глобализацијата и дигитализацијата. Истражувањата во следниот стратегиски период ќе им бидат посветени и на овие промени и нивните последици при осмислувањето и поставеноста на монетарната политика врз домашната економија.

За остварување ефективна монетарна политика се потребни голем број истражувања коишто ќе придонесат за подобро разбирање на монетарната трансмисија, реалната економија, макрофинансиските врски, меѓусекторските финансиски релации и други области што се од клучно значење за ефикасно утврдување и спроведување на монетарната политика.

Во вакво окружување, Народната банка и понатаму ќе биде посветена во остварувањето на својата основна цел – стабилност на цените и на девизниот курс преку **повеќе активности**:

- ❖ Унапредување на процесот на прогнозирање и моделирање, преку одржување и проширување на портфолиото на расположливи модели за проектирање и симулации на политиките;
- ❖ Активности за примена на новите модели на динамичка општа рамнотежа, вклучително и моделот со вклучени финансиски фрикции;
- ❖ Развивање на моделите за краткорочно прогнозирање, преку вградување нови видови високофреквентни податоци и нови пристапи, заради подобро моделирање на промените во однесувањето на субјектите и врските во економијата, предизвикани од пандемијата;
- ❖ Приспособување на макроекономските проекции на потребите за стрес-тестовите за банкарскиот систем, како исклучително важна алатка за оцена на ефектите од различни сценарија врз билансите на банките;
- ❖ Испитување на можностите за примена на нови монетарни инструменти согласно со макроекономските услови.

Очекувани резултати: Развивање капацитет за навремено согледување на ризиците, предвидување на движењата и меѓусебната поврзаност на одделните варијабли и со тоа, навремено и соодветно осмислување на монетарната и финансиската политика и дефинирање мерки. Унапредувањето на аналитичката инфраструктура ќе придонесе за приближување кон најдобрите практики на централните банки.

Стратегиска цел 2 – Задржување и натамошно јакнење на стабилноста и отпорноста на банкарскиот систем

Одржувањето на финансиската стабилност и одржувањето на довербата на јавноста во финансиските институции наметнува преземање навремени и соодветни мерки. Во рамките на својот мандат, Народната банка презема активности за постојано јакнење на отпорноста на банкарскиот систем и способноста за амортизирање на ризиците. Во претстојниот период, пред финансискиот систем претстојат повеќе предизвици коишто произлегуваат од надворешното окружување: здравствената криза, следењето на измените во регулативата и приспособување кон промените што ги наметнуваат финансиските иновации, дигитализацијата и климатските промени. Овие предизвици ќе го зајакнат финансискиот екосистем, но истовремено ќе ја изменат и неговата структура. Народната банка чија посредна цел е одржлив економски раст ќе треба да го процени нивното збирно влијание врз финансиската стабилност, трансмисијата на монетарна политика и економскиот раст.

Во услови на сè уште висока неизвесност поврзана со времетраењето и интензитетот на здравствено-економската криза, вниманието на Народната банка ќе биде особено насочено кон следење на движењата и проценка на ефектите од кризата врз банкарскиот и пошироко, врз финансискиот систем. Соодветно, Народната банка ќе го приспособува регулаторниот одговор, заради задржување и натамошно јакнење на стабилноста и капацитетот на банкарскиот систем за поддршка на реалната економија. Оттука, ќе се работи и на натамошно спроведување на препораките на ФСАП за јакнење на капацитетот на централната банка заради посеопфатна анализа и оцена на ризиците по финансиската стабилност.

Значаен чекор за јакнење на регулаторната и институционалната рамка при оценката и анализата на финансиската стабилност е планираното донесување на Законот за финансиска стабилност. Согласно со овој закон и предложените измени на Законот за Народната банка коишто би се донесле во наредниот период, централната банка и формално ќе го операционализира новиот мандат како макропрudentен регулатор и супервизор на банките. Следејќи ги меѓународните стандарди и европското законодавство, заради зајакнување на сигурносната мрежа на финансискиот сектор, Народната банка активно ќе биде вклучена во финализирањето и спроведувањето на Законот за решавање банки и во изработката на измените на Законот за Фондот за осигурување на депозити.

Дигиталното финансирање наметнува нови деловни модели и поразновидни даватели на финансиски услуги, особено финтек и бигтек. Ваквите промени носат нови форми на ризици, како што се на пример сајбер-заканите. Регулаторите и супервизорите треба да воспостават рамнотежа помеѓу катализирањето на иновациите и ефикасноста под влијание на финтек-секторот и одржувањето безбедна и претпазлива регулаторна рамка. Заради промоција на финансиските иновации и зголемување на свесноста за придобивките и можните ризици од дигитализацијата на финансиските услуги, Народната банка, во соработка со другите финансиски регулатори и надлежни институции, ќе ја подготви и ќе ја донесе првата финтек-стратегија. Во овој документ ќе бидат посочени клучните активности и мерки коишто треба да се спроведат за создавање соодветни предуслови за поширока примена на финтек-услугите, зголемување на капацитетот на регулаторите за разбирање на новите производи и услуги коишто се засноваат на финтек-услугите, но и разбирањето и соодветно управување со ризиците коишто произлегуваат од примената на финтек-услугите во финансискиот систем.

Активности:

- ❖ Воспоставување на макропрудентниот мандат на Народната банка во однос на банкарскиот систем, изработка на макропрудентна стратегија, во чии рамки ќе се дефинира листа на показатели за рано предупредување и ќе се определи листа на макропрудентни мерки коишто може да се преземат за одржување и зајакнување на стабилноста на банкарскиот систем;
- ❖ Натомошно унапредување на регулаторната рамка со која ќе се обезбеди дополнително зајакнување на сигурносната мрежа на финансискиот сектор;
- ❖ Јакнење на капацитетот на Народната банка за идентификување и оцена на системските ризици;
- ❖ Интегрирање на ризиците од климатските промени во процената на ризикот за финансиска стабилност;
- ❖ Подготовка и донесување финтек-стратегија;
- ❖ Следење на ефектите од здравствената криза врз банкарскиот систем и пошироко врз финансиската стабилност;
- ❖ Понатамошно унапредување на севкупната супервизорска рамка (стрес-тестирање, подобрување на постојните модели и градење нови; изработка на процедури за координација на супервизорската функција и функцијата за решавање банки; следење на ИТ и сајбер - ризиците);
- ❖ Воспоставување супервизорска функција за новите платежни институции.

Очекуван резултат: Зајакнат финансиски систем, отпорен на ризиците од надворешното окружување.

Стратегиска цел 3 - Поддршка на населението и корпоративниот сектор преку развој на сигурни, иновативни и ефикасни платни системи

Развојот на финансиските технологии и иновации подразбираат нови даватели на услуги, деловни модели, производи и решенија, со што наметнуваат нова, посовремена поставеност на финансискиот екосистем. Платните системи се еден сегмент од тие значајни промени. Технологијата на платните системи се развива брзо овозможувајќи повеќе електронски форми на плаќање и поширок сет услуги за корисниците. Развојот на информатичките технологии има значајна улога во зголемувањето на конкуренцијата и редефинирање на односот помеѓу потрошувачите и давателите на платежни услуги, како и за зајакнување на ефикасноста.

Народната банка како и досега ќе има клучна улога во натамошниот развој на пазарот на платежни услуги, носејќи соодветни политики и правна рамка којашто е во чекор со промените, а воедно ќе ги поддржува активностите на населението и корпоративниот сектор. За таа цел, Народната банка ќе работи на рамка којашто ќе ги земе предвид промените во технологијата на платните системи и нивното влијание врз работењето на економските субјекти.

Со новата законска регулатива, којашто ги транспонира одредбите од Директивата за платежни услуги 2 и другите релевантни директиви на Европската Унија во областа на плаќањата се прошируваат обврските и надлежностите на Народната банка во областа на лиценцирањето на операторите на платните системи, платежните институции и издавачите на електронски пари, како и во областа на платните инструменти и платежните сметки. За таа цел, во следниот период ќе се работи на донесување и спроведување на подзаконската регулатива, натамошен развој на посредниот и непосредниот надзор на платните системи, како и воспоставување надзорна функција над останатите субјекти на инфраструктурата на финансиските

пазари со примена на Принципите за инфраструктура на финансиски пазари. Заради тоа, во следниот тригодишен период се издвојуваат следниве **активности**:

- ❖ Овозможување влез на нови даватели на платежни услуги и оператори на платните системи;
- ❖ Воведување нови платни инструменти и поефикасни решенија за иницирање плаќања во услови на поголема конкуренција и повисока транспаранетност на надоместоците;
- ❖ Дигитална трансформација и подигнување на квалитетот на платежните услуги преку поставување систем за компаративно прикажување и објавување на надоместоците коишто ги наплатуваат давателите на платежни услуги од корисниците за најрепрезентативните услуги поврзани со платежни сметки;
- ❖ Спроведување на стандардот ИСО 20022 за платежните пораки во МИПС, што ќе наметне потреба за приспособување на интерните апликации во кои се обработуваат овие пораки;
- ❖ Спроведување на новата Политика за спречување перење пари и финансирање тероризам заради зајакнување на оперативните процедури и системите коишто ги користи Народната банка при давањето на платежни услуги;
- ❖ Развој на аналитичките капацитети преку користење на новите податоци за платежната статистика, следење на новините и натамошно усогласување со стандардите на ЕЦБ и БИС во овој домен.

Очекувани резултати:

- ❖ Појава на нови институции на пазарот, како што се платежните институции, институциите за електронски пари и нови оператори на платните системи;
- ❖ Зголемена конкуренција, ефикасност, транспарентност, поголема вклученост и подобра заштита на корисниците на платежни услуги;
- ❖ Поголема употреба на ефикасни и сигурни безготовински инструменти за извршување на плаќањата, што позитивно се одразува на намалувањето на трансакциските трошоци во економијата, како и зголемување на степенот на дигитализација на македонското општество.

Стратегиска цел 4 – Унапредување на инвестициската политика и обезбедување оптимален поврат на девизните резерви согласно со принципите на сигурност и ликвидност

Движењата на меѓународните финансиски пазари, како и оцените за растот и динамиката на инфлацијата на глобално ниво, упатуваат на натамошно задржување на тековните услови на финансиските пазари. Се очекува и следниот период да се применуваат ниски и негативни каматни стапки на основните инструменти од страна на ЕЦБ и останатите водечки централни банки. Преовладувањето на негативните и ниски приноси на финансиските инструменти на меѓународните пазари се значајни фактори коишто влијаат врз висината на приходите од инвестирањето на девизните резерви. Дополнителен фактор којшто ќе влијае врз случувањата на меѓународните финансиски пазари е и очекувањето за натамошен тренд на нагорно поместување на пазарните приноси со оглед на изгледите за закрепнување на водечките економии, што може да влијае врз вреднувањето на финансиските инструменти пласирани во рамките на девизните резерви. Во вакво окружување, Народната банка и во следниот период ќе продолжи со јакнење на институционалниот капацитет за сигурно управување со

девизните резерви, одржување на потребната ликвидност и обезбедување оптимален поврат од чувањето и инвестирањето.

Активности:

- ❖ Избор на инструменти коишто овозможуваат балансирана изложеност на каматен и кредитен ризик, заради ограничување на неповолните пазарни ефекти од инвестициите;
- ❖ Истражување на можностите за диверзификација на девизните резерви од валутен аспект и за постепено зголемување на вложувањата во хартии од вредност класифицирани како инструменти чувани до достасување (мерени по амортизирана набавна вредност), а коишто според своите карактеристики нудат предвидливи и стабилни финансиски остварувања.

Очекувани резултати: Ограничување на неповолните ефекти од негативните приноси врз инвестирањето на девизните резерви и обезбедување оптимален поврат без да се загрози сигурноста и ликвидноста на вложувањата.

Стратегиска цел 5 - Приспособување кон стандардите на Европскиот систем на централни банки

Ориентацијата на македонската економија кон Европската Унија наметнува потреба од ангажирање на сите институции, вклучително и на Народната банка, во разни видови реформски активности и проекти коишто на среден и долг рок ја подобруваат усогласеноста на работењето на институциите со регулативата на Европската Унија. Покрај примената на разни видови европски директиви и стандарди во работењето, Народната банка и натаму ќе дава придонес и во изработката и спроведувањето на редовните економски реформски програми и други стратегиски документи. Исто така, активностите за зајакнување на институционалниот капацитет преку разгледување на искуствата на други земји коишто поминале низ евроинтеграцискиот пат се од клучно значење за подготвеноста за следните фази на евроинтеграцискиот процес. Во овој контекст е и потребата за одржување и натамошно јакнење на независноста на Народната банка, во согласност со независноста којашто ја имаат централните банки членки на Европскиот систем на централни банки.

Активности:

- ❖ Постојано следење и усогласување на регулативата на Народната банка со законодавството на Европскиот систем на централни банки;
- ❖ Разгледување на искуствата на други земји коишто поминале низ евроинтеграцискиот процес;
- ❖ Зацврстување на независноста на централната банка и засилување на контролните механизми во управувањето, преку приспособувања на правната рамка согласно со препораките на ММФ и ЕЦБ, а заради натамошно усогласување со најдобрите европски и светски практики.

Очекувани резултати: Хармонизација со регулативата на Европската Унија во областите опфатени со поглавјата од правото на Европската Унија (*acquis communautaire*), во коишто учествува Народната банка и зајакнување на институционалниот и аналитичкиот капацитет за поуспешно справување со предизвиците во следните фази на евроинтеграцискиот процес.

Стратегиска цел 6 - Зголемена транспарентност и отчетност

Целта на Народната банка на Република Северна Македонија е постојано да биде отворена и транспарентна институција, чијашто улога, функција и задачи ги разбираат јавноста и сите заинтересирани страни. За остварување на оваа цел, Народната банка постојано презема активности со коишто настојува сите заинтересирани ентитети да бидат навремено информирани за нејзините одлуки, активности, согледувања и оценки, коишто се од значење за економските субјекти и граѓаните, вклучително и во процесите на носење одлуки. Во рамките на оваа цел, Народната банка се залага и за навремена и што поефикасна дисеминација на податоците коишто ги изготвува.

Со постојаното остварување на оваа стратегиска цел, Народната банка му посветува внимание на градењето и одржувањето на довербата кај граѓаните и кај сите економски субјекти, којашто е од исклучителна важност за економскиот амбиент. Преку уште поголема достапност на информации за различни категории субјекти (граѓани, компании, новинари), засилена комуникација и соработка на домашен и меѓународен план, Народната банка и понатаму ќе ја зголемува својата транспарентност. Во остварувањето на својата мисија за сè поголема отвореност, Народната банка има и тесна соработка со останатите регулатори, институции, органи и разни тела, а исто така посветено им приоѓа на сите барања на пошироката јавност, како и на сите прашања коишто се поставуваат во јавноста, а се во нејзина надлежност. Заради подобро остварување на ваквата стратегиска определба, во текот на следните три години, посебно внимание ќе му се посвети и на јакнењето на соработката со сите релевантни чинители во земјата и во странство.

Активности:

- ❖ Изработка на стратегија и натамошно унапредување на процедурите за комуникација;
- ❖ Примена на највисоки стандарди за транспарентност и јасност во нашето законско известување при исполнувањето на нашите обврски за отчетност (годишните финансиски извештаи на Народната банка, извештајот на независниот ревизор и месечните биланси, годишните извештаи на Народната банка, за финансиската стабилност и за банкарскиот систем, и др.);
- ❖ Унапредување на достапноста на информациите на интернет-страницата во согласност со предвидените принципи за транспарентност од Кодексот на ММФ за транспарентност на централните банки и заради полесна достапност на информации коишто се во надлежност на Народната банка, зголемен обем на информации со нови категории содржини и овозможување поголем простор за форум за размена на идеи и ставови, меѓу другото и заради поддршка и развивање на истражувањата и анализите;
- ❖ Зголемена присутност на социјалните мрежи преку современи форми на презентација и комуникација и постојано одржување непосредна комуникација со јавноста, согласно со најдобрите централнобанкарски практики;
- ❖ Унапредување на достапноста на информациите заради заштита на потрошувачите;
- ❖ Редовно публикување трудови на вработените, организирање и присуство на стручни и научни настани, со што Народната банка ќе настојува и во иднина да дава придонес за научната и стручната јавност, да придонесува за ширење на знаењата во општеството, како и за афирмација на институцијата во странство;
- ❖ Лесно достапни, квалитетни и навремени податоци коишто се во надлежност на Народната банка;

- ❖ Запознавање на јавноста со активностите поврзани со работата на Музејот на Народната банка.

Очекувани резултати:

- ❖ Поголема препознатливост на целите и задачите на Народната банка;
- ❖ Усогласување со предвидените критериуми за транспарентност согласно со Кодексот на ММФ за транспарентност на централните банки;
- ❖ Придонес за процесот на одлучување и за носителите на политиките во земјата, како и придонес за научната и стручната јавност и за ширење на знаењата во општеството, како и за развивање на вклученоста на институцијата во активности и процеси од меѓународен карактер, коишто директно би имале значење и за согледувањата за македонската економија и за економските субјекти.

Стратегиска цел 7 – Финансиска едукација и инклузија

Народната банка во последните години ги засили активностите за финансиска едукација, насочени како кон најмладите, така и кон повозрасното население. Финансиски едуцирано население има повеќе сознанија за предностите од користењето различни финансиски услуги, како и зголемена свесност за ризиците. Тоа во крајна линија обезбедува поголема вклученост на населението во финансиските текови и олеснет пристап до финансии. Потребата од поголема финансиска писменост е особено нагласена во услови на брз раст на финтек-секторот, којшто овозможува олеснат пристап до нови, поконкурентни финансиски производи или форми на финансирање на населението и малите претпријатија.

Со усвојувањето и спроведувањето на Стратегијата за финансиска едукација и финансиска инклузија би се обезбедиле поголема финансиска инклузија во различни сегменти на финансискиот систем, поголемо ангажирање на регулаторните институции во однос на едукацијата и регулацијата, но и на приватните финансиски институции во однос на обезбедување поголема достапност и информираност за понудените финансиски услуги, вклучително и за придружните ризици. Во идниот период, Народната банка ќе им посвети внимание на следниве **активности**:

- ❖ Засилување на координацијата и соработката со регулаторните институции од Координациско тело за финансиска едукација и инклузија во однос на спроведувањето на Стратегијата за финансиска едукација и финансиска инклузија;
- ❖ Засилување на соработката со институциите од приватниот финансиски сектор и граѓанските здруженија во однос на спроведувањето на Стратегијата за финансиска едукација и финансиска инклузија, а заради подигање на нивото на финансиска писменост на населението и поголема финансиска инклузија во земјата;
- ❖ Усвојување и примена на Кодексот на добри практики за финансиска едукација со цел да се овозможи промоција и спроведување висококвалитетна, непристрасна финансиска едукација од страна на сите вклучени субјекти кои вршат едукативни активности за населението;
- ❖ Усвојување и примена на Основните компетенции за финансиска едукација за сите возрасни групи, почнувајќи од предучилишна возраст, за учениците од основното и средното образование, како и за возрасното население;
- ❖ Подобрување на информираноста на населението и особено јакнење на улогата на приватниот сектор во доменот на информирање на клиентите;

- ❖ Преземање соодветни едукативни активности за одделни целни групи за соодветен избор на финансиските производи и услуги и запознавање со потенцијалните можни ризици од нивното користење.

Очекувани резултати: Зголемена свесност и финансиска писменост на населението, подобра информираност на потрошувачите на финансиски производи за различните видови финансиски производи, како и за ризиците од нивно користење и зајакнување на способноста за правилен избор на финансиски производи и соодветно управување со личните финансии.

Стратегиска цел 8 – Зголемена свесност за климатските промени и придонес за зелена одржлива економија

Климатските промени, како една од најголемите глобални закани, добиваат сè поголемо значење и во активностите на централните банки, како општествено одговорни институции. Во тој контекст, заштитата на околината и фокусот на „зелен раст“ и неговото финансирање, сè повеќе се дел од политиките на централните банки. Оттаму, во следниот тригодишен период, прашањата за климатските промени и нивните ефекти врз економијата ќе бидат дел од истражувачкото портфолио на Народната банка, како и дел од водењето на монетарната политика. Исто така, тоа подразбира и преземање активности за следење и управување со ризиците од климатските промени, како и анализа на влијанието на ризиците коишто произлегуваат од климатските промени врз банкарскиот систем. Народната банка како институција којашто секогаш е предводник на процесите во општеството, како и општествено одговорна институција, ќе се стреми да биде пример и да даде придонес кон создавањето „зелена“ и одржлива економија, што во крајна линија би обезбедило унапредување на квалитетот на животот на граѓаните и подобрување на нивниот животен стандард.

Активности

- ❖ Промоција на еколошката свест и намалување на еколошката трага при работењето на Народната банка, како и подобрување на работните услови во новиот објект којшто опфаќа работен простор и опрема со оптимални решенија од еколошки, здравствен и техничко-технолошки аспект;
- ❖ Проактивен пристап и употреба на монетарни инструменти со коишто се промовираат и се стимулираат зелените финансии во домашната економија;
- ❖ Анализа на можноста за формирање портфолио на „зелени обврзници“ во рамките на портфолијата на девизните резерви;
- ❖ Истражувања на климатските промени и нивните ефекти врз банкарскиот систем и целокупната економија;
- ❖ Зголемување на свесноста за ризиците од климатските промени и преземање конкретни активности и мерки за нивно управување и ограничување;
- ❖ Општествено одговорни активности и придонес кон создавањето „зелена“ и одржлива економија.

Очекувани резултати: Создавање еколошки чиста и здрава животна средина, подобри услови за живеење за сегашните и идните генерации.

Стратегиска цел 9 – Зајакнување на управувањето со ризиците на ниво на Народната банка

Централните банки се соочуваат со голем број инхерентни финансиски и оперативни ризици, коишто можат да имаат ефект врз финансискиот резултат, но исто

така и врз репутацијата. Трендот на дигитализација и технолошките промени во работењето значително се засили од почетокот на глобалната здравствена криза преку воведување далечинско работење и извршување на работните процеси во домашни услови. Тоа придонесува за зголемување на трендот на сајбер-заканите, што налага потреба од зачестено следење и навремено идентификување на новите ризици, засилување на мерките за обезбедување сигурност на информацискиот систем, вклучително и сајбер -отпорност, како и непрекинатост во работењето. Усогласеноста на работењето со законските прописи и етичките норми е исклучително важна за сведување на правниот и репутациониот ризик на најниско ниво. Затоа посебен акцент му се става на засилувањето на свесноста за усогласеноста во работењето и постапувањето, а со тоа понатамошно зајакнување на интегритетот на централната банка.

Активности:

- ❖ Поставување интегрирана рамка за управување со ризиците и зајакнување на управувачките механизми за интерна контрола на ризиците;
- ❖ Ефективно управување со ризиците во сите сегменти на работењето заради остварување на стратегиските цели;
- ❖ Унапредување на процесот на планирање, анализирање на финансиската позиција и остварувањето на билансот на успех и финансискиот план;
- ❖ Зајакнување на капиталната позиција на банката за заштита од зголемените ризици во работењето на Народната банка и дефинирање динамичен механизам во распределбата на добивката преку којшто ќе се градат општите резерви на Народната банка;
- ❖ Понатамошно зајакнување на сигурноста на информацискиот систем и обезбедување непрекинатост во работењето преку засилено следење на сајбер-заканите, зајакнување на мерките за сајбер и оперативната отпорност, како и свесноста кај вработените во однос на нивната улога во обезбедувањето сигурност на информацискиот систем, заштитата на личните податоци и безбедноста на класифицираните информации;
- ❖ Унапредување и зајакнување на усогласеноста на ниво на банката, нејзино активно и соодветно промовирање, редовно следење во однос на важечката регулатива и информирање на раководството;
- ❖ Зголемување на институционалниот капацитет за управување со правниот ризик и разрешување на имотно-правните прашања;
- ❖ Натомошно унапредување на безбедносните мерки во постојните објекти и вградување нови понапредни системи за безбедносна поддршка и услови за безбедност и здравје при работа, заради непречено одвивање на работните процеси во новиот објект.

Очекувани резултати: Ефективно управување со ризиците во сите сегменти на работењето заради остварување на стратегиските цели, за зајакнување на мерките и намалување на преостанатите ризици, подобрување на отпорноста и безбедноста на Народната банка.

VI. Преодни и завршни одредби

3. Овој план стапува во сила на денот на донесувањето, а ќе се применува од 1 јануари 2022 година.
4. Со започнувањето на примената на овој план, Стратегискиот план на Народната банка на Република Северна Македонија за периодот 2020-2022 година СП бр. 02-15/VI-1/2019 од 30 мај 2019 година престанува да важи.

СП бр. 02-15/VIII-1/2021
4 јуни 2021 година
Скопје

Гувернер
и претседавач
на Советот на Народната банка на
Република Северна Македонија

д-р Анита Ангеловска-Бежоска

НАРОДНА БАНКА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА